

שמרו דבר דבש

צעני נדרים ושבועות
שבועה על האמת
קבלה לדבר מלאה
שבועה לפני נח

(ד"ה א' כ"ח ח')

”איש כי ידור נדר... לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה...” (במדבר ל"ג)

“A man who makes a vow... he shall not desecrate his word, as he has spoken he shall do...”

The Medrash tells us that in the days of Yannai Hamelech, 2,000 cities were destroyed because they did not refrain from swearing, even though they swore the truth¹. The Gemara in Nedarim (כ"ב ע"א) tells us that one who makes a vow is likened to having built a “Bamah” (a forbidden altar), and one who fulfills his vow (and does not get it nullified), is considered to have brought a sacrifice on this forbidden Bamah². Chazal tell us that the reason making a vow is discouraged by the Torah is because it is not proper to add additional prohibitions to those of the Torah. This is aside from the obvious reason that he may forget to fulfill his self-imposed obligation. Hence, even if one does fulfill his obligation, it is still considered a sin³.

Required to Swear If one is required to swear or make a vow, such as in Beis Din or for a Mitzva (see below), according to the Rambam, when he swears he is fulfilling a Mitzva D'oraysah ובשמו תשבע. The Ramban argues that although under certain circumstances it is permitted to swear, it is not a Mitzva to swear⁴. Even so, many Tzaddikim would refrain from swearing even in these permissible circumstances⁵. Some Acharonim say that if a person was forced by Beis Din to swear, he should dedicate that day as a fast day of atonement for the rest of his life⁶. The Rama paskens, that due to the danger involved in taking an oath even for the truth, a pregnant woman (who is considered endangered) is not forced to swear by Beis Din⁷. According to some Poskim, if a person is scrupulous never to swear for any reason, a Beis Din cannot force him to make an oath even when it would be normally required (Midrabanan)⁸.

If a person is required by a secular court to take an oath, he should try to avoid it. Often as an alternative to swearing, a person is asked to “affirm” that his words are true. The Chazon Ish said that this is no different than an actual oath, just in a different form⁹. Others say that since he chooses to “affirm” by stating “I cannot swear”, it is clear that the intent is not for a real oath. Whenever possible, any commitment should be prefaced with the words “Bli Neder” – “Without an oath”¹⁰.

Releasing a Vow The Acharonim ask: How is it possible to create a prohibition on oneself, when the Torah permits this action, if we are not allowed to add additional prohibitions to the Torah? They answer, that since a Neder can be nullified under certain conditions, it is not considered בל תוסיף¹¹. The actual source in the Torah for Hatoras Nedarim – Nullification of Oaths, is unclear. The Mishna refers to this Halacha as one that “hovers in the air” without a firm basis. This Din is derived from the Passuk לא יחל – which tells us that a person may not nullify a vow on his own, but may have a Chacham do so. Interestingly, this Drasha is not mentioned in any of the three Mesechtos that deal with oaths and vows (Nedarim, Nazir, and Shevuos)¹². Additionally, some bring basis for this from the fact that this Parsha is commanded to the Roshei Hamattos – the leaders of the tribes¹³. Although the process of “Hatoras Nedarim” is usually referred to as

¹ במד"ר פכ"ב א', וע' בילקו"ש רמז תשפ"ד שגורס שהיו לו ב' אלפים עיירות בהר המלך לבד, ובגיטין נ"ז איתא שהיה ס' רבוא עיירות בהר המלך, ופשוט דהוה גוזמא כמו שמצינו בכמה מקומות בחז"ל. וע' גיטין ל"ה ע"א, מעשה באדם אחד וכו' דמשמע דעל אמת גמורה אין עונש, וכן העיר במהר"ץ חיות שם. ובאמת החת"ס בשו"ת חו"מ ס' צ' האריך להוכיח מקור האיסור לישבע על האמת. וא' מראיותיו הוא מינאי המלך. וע' רש"י עה"פ ובשמו תשבע - אם יש בך כל המדות הללו, שאתה ירא את שמו ועובד אותו, אז בשמו תשבע, וכו'. ומשמע דאסור אם אינו במדרגה רמה, ומי יעיז לומר שהוא במדרגה זו. וע' מש"כ בזה בשו"ת שבט הלוי ח"ו ס' קמ"א.
² בגיטין מ"ו וביבמות ק"ט פירש"י, דהנודר כאילו בנה במה בשעת איסור במות, וכ"כ הר"ן בנדרים ע"ש. אולם במפרש שם פ' שהוא כבונו ומקריב לע"ז, וע' לקמן.
³ ירושלמי נדרים פ"ט ה"א, לא דיך מה שאסרה תורה וכו'. והובא ברין נדרים כ"ב וברמב"ם הל' דעות פ"ג ה"א. וע' במגד"ע שם, שהאיסור משום "ובחוקותיהם לא תלכו", וכוונתו צ"ע. ונראה כוונתו כמש"כ הרמב"ם בפ"א מהל' שבועות ה"ח – "כענו"ם", ע"ש דוק היטב. וע' דברי החזו"א בס' זאת ליהודה עמ' תמ"ג.
⁴ רמב"ם סה"מ מ"ע ז', דמצוה לישבע לקיים המצוה שני "ובשמו תשבע". וברמב"ן שם משיג דאינו אלא רשות, וע' מגילת אסתר שם. וצ"ע דהא ברמב"ם הל' שבועות פ"א ס' ג' משמע דהוה רק רשות, ע' פרד"י כאן שהעיר בזה. וראה נדרים ח' ע"א, מנין שנשבעין לקיים את המצוה, ורש"י בחגיגה י' ד"ה שנשבעין.
⁵ ס' חסידים ס"י, תי"ח, ותי"ט, רמב"ם פ"ב מהל' שבועות הי"ב "וטובה גדולה היא לאדם שלא ישבע כלל", ר"ן ריש פ' כל הנשבעין "כי כן דרכן של בני" להפסיד ממון שלא להשבע", מרדכי עמ"ס שבועות ס' תשנ"ח בשם רה"ג, רא"ש נדרים פ"ג ס"ב, רי"ז נתיב י"ד ח"ז, טור יו"ד ס' ר"ל, ותשו' הגאונים (ליק) ס' ל"ז.
⁶ יפה ללב להגר"ח פלאגי' או"ח ס' ג' בשם ס' עיר מקלט. וע' שו"ת שלמת חיים ס' שט"ז דאפי' אם התיר נדרו, רק שעמד איזה זמן בנדרו, צריך לבקש רחמים ע"ע.
⁷ רמ"א חו"מ ס' צ"ו ס' י"ו, דמעוברת אין מחייבין לישבע, וביאר החת"ס בשו"ת חחו"מ ס' ע"ז דהיינו שהיא מפני הסכנה, שהיא אפי' בשבועת אמת.
⁸ שו"ת מהרי"ט חו"מ ס' פ"ד, שאם נודע שמימי לא נשבע אפי' על האמת, לא משמתינן ל' אם אינו נשבע עכשיו. אבל בשבועה דאורייתא חייב לשלם אם אינו נשבע.
⁹ ארחות רבינו ח"א עמ' ק"ח בשם החזו"א, ד"הן צדק" הוה שבועה, וציין לדברי הש"ך יו"ד רל"ז סק"ז. וכ"מ בשטמ"ק ב"מ נ"ט ושו"ת זרע אמת ח"ב ס' צ"ט, ע"ש.
¹⁰ שו"ת יבי"א ח"א יו"ד ס' י"ז, וע' שו"ת ישכיל עבדיח"ד ס' ג' שיחשוב בשעה שאומר כן שאינו משביע. וע' ציץ אליעזר ח"ז ס' נ'.
¹¹ שם משמואל כאן משנת תרע"ג בשם האב"ן. וק"ק דהא יש נדרים שאין להם התרה כלל כגון ע"ד רבים, ע' ס' ברכת שמעון עה"ת.
¹² רק בחגיגה י' וברכות ל"ב. ושם בחגיגה הובא כמה רמזים, ומסיק דלכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל שאמר "לא יחל" הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו.
¹³ ברש"י בפ"א א' כתב דהיינו לרמז שהתרת נדרים ביחיד מומחה. וע' פ' הגרש"ר הירש כאן שפ' דמשה"כ ראשי המטות, כיון שלכתחילה צריך התרת יחיד מומחה ולא ג' הדיוטות. וראה ברבינו בחיי שכתב דזה הקשר בין פרשתינו לפ' המועדים סדליק מיני', דכשם שקביעת המועדים ע"י יחיד מומחה (הנשיא – ע' סנהדרין י"א), ה"ה דהתרת נדרים ע"י יחיד מומחה. וע' שו"ת בנין שלמה בקו"ן ח' תורה שכל דגם בא לרמז שהיחידים מתענים בזמן הזה על ביטול הקרבנות כדאיתא בטור וב"י ס' תקנ"א, (שתמיד נופל פ' יז בתחילת הג' השבועות, ופ' הקודמת סיים במעשה הקרבנות), ע"ש.

"nullifying" a vow, in truth this is not the case. When a Chacham is Matir a Neder, he simply determines that this person did not realize the ramifications of his words, or that he now regrets them¹⁴.

Some vows cannot be released except under dire circumstances, for example, a Neder made during a time of hardship. The Rishonim explain that since a person made the vow in order to merit salvation from his hardship, it is as if he has made a deal with Hashem, and he may not back out¹⁵. Such a vow is permitted to make, as we find that Yaakov Avinu made a Neder to Hashem, in order to merit salvation from the hands of Eisav¹⁶. According to some opinions, it is even a Mitzva to make a vow during times of hardship¹⁷. However, other Rishonim forbid making a vow even in this case. They explain that Yaakov was only allowed to do so before Matan Torah. After Matan Torah one may not make a vow, even during times of hardship¹⁸.

Another example of a Neder that cannot be released, except under extreme conditions, is a vow made in order to encourage scrupulousness in a Mitzva. A person once approached R' Shlomo Zalman Aurbach זצ"ל to nullify a vow. He explained that he had accepted on himself to give a certain amount of money to Tzedaka if he would wake up late for Davening. When R' Shlomo Zalman heard that the vow under discussion involved fulfilling a Mitzva, he refused to nullify it. When the person continued to plead with him, asking what he should do now, R' Shlomo Zalman told him, "I never told you to make the Neder in the first place, but now that you did I won't release it"¹⁹. This type of vow is permitted to make. If one is afraid that he will transgress an Issur or become lax in a Mitzva, there is a Mitzva for him to make a vow to strengthen his observance²⁰. If one makes a Neder to move to Eretz Yisrael, according to the Shulchan Aruch, he may nullify it²¹. If he only vowed to visit Eretz Yisrael there is a Machlokes Haposkim if this is considered a Mitzva at all²². (We will discuss this next week.)

Tzedaka If a person promises money to Tzedaka, he is required to give the money right away, if the needy are available to him²³. According to some Meforshim, Rachel Imeinu died as a punishment to Yaakov for delaying the fulfillment of his Neder²⁴. The Rama writes, that if he promised the Tzedaka with the intent to give it to a Gabbai and not directly to the needy, he does not need to pay until the Gabbai asks him to²⁵. If a person gets an Aliyah in Shul, the amount of money he promises is sometimes only said by the Gabbai and not by the donor himself (if he doesn't verbally express the amount to the Gabbai). Since a Neder cannot be made by a Shliach – an agent, some Acharonim question if such a vow is binding. The Poskim say that since the amount is announced in the direct presence of the donor, it is considered a binding vow²⁶.

The Rishonim dispute if a vow for Tzedaka needs to be expressed verbally. According to the Mordechai, a vow to give Tzedaka is binding even if one only decided to give in his mind, and never expressed his desire verbally²⁷. Considering in one's mind to give Tzedaka is not considered a vow, until he has made up his mind to give. Once a person has decided, he may be obligated to give²⁸. Often a person sees a needy person collecting money in Shul, and he decides to give him Tzedaka. The collector subsequently leaves the Shul, before the prospective donor has a chance to fulfill his intentions. The Steipler says that in such a case, he should give that amount to another needy person, if he cannot find the original one²⁹. Some Acharonim say, that even according to the Mordechai that one is obligated with his thoughts, this is only if he verbally expressed his intention to give, without specifying how much. Only then is he is required to give the amount he had in mind³⁰.

As we explained, a person should never make a Neder unless he has no choice. Hence, when promising to give Tzedaka, one should preferably specify that it is "Bli Neder", so as not to be obligated in the stringencies of an oath. However, on

¹⁴דחכם מתיר ע"י פתח או (לכמה שיטות) ע"י חרטה, ודלא כהפרת הבעל. וע' מש"כ בזה הגרש"ר הירש זצ"ל עה"ת.

¹⁵שלט"ג שבועות ריש פ"ג בשם הסמ"ג, דחכמים נמנעים להתירו ואין נשאלין אלא מדחוק. וע' סמ"ג לאוין רמ"ב, ושו"ת הריב"ש ס' קפ"ו בטעם הדבר.

¹⁶תוס' חולין ב' ע"ב ד"ה אבל, הקשה איך יעקב נדר נדרים (וידר יעקב נדר), הא אמר' רשעים נודרים ואין כשרים נודרים (נדרים ט'). ותירצו דבשעת צרה שרי, וכן איתא בב"ר פ"ע, "וידר יעקב נדר לאמר" מאי "לאמר" – לאמור לדורות שיהיו נודרים בשעת צרה. וכ"כ כל הראשונים בנדרים ט'.

¹⁷מהמדרש הנ"ל משמע דהוה מצוה, אולם בשו"ע יו"ד ר"ג ס"ה פסק דרק "מותר" לנדור בשעת צרה. וע' שטמ"ק שם שגרי "מותר".

¹⁸הרמב"ם והטור השמיט דין זה לגמרי, ורק הביא דין זה (שהוזכר בכל הראשונים: התוס' רשב"א רמב"ן ריב"א מרדכי ואגודה בחולין, וריב"א רשב"א נמוק"י ושטמ"ק בנדרים, והדר זקנים וחזקוני עה"ת) וכ"כ האגודה (נדרים פ"ג) ד"א דנקרא רשע גם אם נודר בשעת צרה. וכבר תמה עליו הברכ"י יו"ד שם אות ה'. אולם

¹⁹בשו"ת מהר"ם מינץ ס' ע"ט הובא בשו"ת חת"ס יו"ד ס"י, שרק קודם מ"ת היה מותר ואחר מ"ת אסור. ולענין אם בדיעבד התירו, ע' רמ"א סמ"ה וש"ך ס"ק ק"ח. אולם

²⁰נדרים ח' ע"א, מנין שנשבעין לקיים את המצוה? שנאמר: נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך... דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה. ואר"ג א"ר: האומר אשכים ואשנה פרק זה, אשנה מסכתא זו - נדר גדול נדר לאלהי ישראל.

²¹שו"ע יו"ד רכ"ב ס"לו, ומקורו בתשו' הרא"ש כלל י"ב ס"ז, אולם בשו"ת רשב"ש ס"ב כתב דהוה מצוה ואין לה התרה. וע' שו"ת בנימין זאב ס' ע"ר שג"כ דן שלא

יהא התרה מטעם דנרי מצוה. וכן בשו"ת מהר"ם מינץ ס' ס"ט משמע דאם לא משום סכנת הדרכים אין להתיר. וע' ע"ב במנח"י ח"ו ס' צ"ו.

²²ע"י שלמי מועד בשם הגרש"א זצ"ל עמ' תפ"ח דזה נקרא קצת מצוה, וע' שד"ח מע' אר"י, ובס' ויאל משה מש"כ בענין זה. וע' בשו"ת באר משה ח"ו ס' נ"ז שכתב דפשוט דאין שום מצוה לבקר באר"י.

²³ג"ה ו' ע"א, בפ"ך - זו צדקה, אמר רבא: צדקה מיחייב עלי' לאלתר, ודוקא במפריש סתם, אבל יכול להניח מעות ליתנם לחר זמן, רדב"ז ס' תרצ"ח וב"י ס' רנ"ז.

²⁴ויק"ר פל"ז א' וכן בתנחומא וישלח ח', וצ"ע דהא בר"ה ו' אמר', "והיה בך חטא - ולא באשתר", ע"ש בתוס' דכשמשלם אח"כ אין אשתו מתה, וע' שו"ת הרשב"א ח"ג ס' ש"מ, ובפרשת דרכים דרוש ג' ד"ה ובעונש, וחרדים פכ"ט אות צ"ט.

²⁵רמ"א ס' רנ"ז ס"ג, וע' ש"ך. ע' שו"ת מהרי"ט ח"א ס' קכ"ז, דמילי לא מימסרן לשליח, וע' יבי"א ח"ב חו"מ ס"ה.

²⁶פליגי הרא"ש והמרדכי בסוגי' נדרים ז' אם הוקש לגמרי להקדש או רק לענין ידות. ופסק הגר"א חו"מ רי"ב סק"ב בדעת השו"ע שאין מתחייב במחשבה ודלא כהרמ"א בד"מ ס' רנ"ח, ע"ש. וע' שו"ת הר צבי יו"ד ס' ר', וגינת ורדים יו"ד כלל ג' ס"א, שו"ת עונג יו"ט ס' ק"ז, ואחיעזר ס' מ"ט אות ה', ואכמ"ל.

²⁷לדעת הסוברים דנתחייב, וכדעה ראשונה בשו"ע וכהד"מ בס' רנ"ח וכו' הרדב"ז ח"ד אלף ר"ד.

²⁸ארחות רבינו ח"א ע"ש, א"א דרך אמונה להגר"ח קנייבסקי הל' מתנוע"ע פ"ח ציון הלכה סק"פ.

²⁹פ"ש יו"ד רנ"ח סק"ט"ו בשם שו"ת אש דת, וכן בגליון מהרש"א בשמו. וע' שו"ת יהודה יעלה יו"ד ס' שי"א.

Shabbos, the Minhag is to raise money by Aliyos and with "appeals", where money is promised in the form of a Neder. This Minhag was prevalent already in the times of the Rishonim. The Ritva explains, that since without obligating people to contribute, sufficient funds will not be raised, it is permitted. Furthermore, by announcing that one person has obligated himself to give a certain amount, other people will be compelled to give as well³¹. It is forbidden to promise more than one plans on actually giving, in order to encourage others to give more generous donations³².

Pious Customs Another way that one can become bound by an oath without verbally expressing it is if one accustoms himself to act stringently in the observance of a specific Mitzva or righteous act. This only applies to a custom that a person accepts as a "Chumrah" – to further distance himself from an actual prohibition or as an act of piousness³³. For example, if one is accustomed to Daven every morning Vasikin (at sunrise, a Minhag of pious individuals), it is considered a Neder. Even if he is in a place where he has no Minyan at this time, he should Daven Vasikin without a Minyan³⁴. R' Moshe Feinstein זצ"ל writes, that although the Halacha permits one to drink milk produced under U.S. government supervision, without being Cholov Yisrael, one who (knowing it is permitted) is still stringent not to drink this milk, is bound by a Neder³⁵. If however, the action that he is abstaining from is an actual prohibition according to some opinions (or according to his own personal view), and he wishes to act stringently like those opinions, his custom does not become a Neder³⁶.

The Pri Chadash states that this Halacha only applies to a custom that has some basis to distance oneself from an actual prohibition etc. If the Chumrah is beyond any Halachic basis, it does not become a Neder. He gives the example of one who only eats Shmurah Matza on Pesach, since this has no basis to distance oneself from an Issur³⁷. (Other Poskim argue that this is to prevent the accidental consumption of Chometz³⁸.) Another example of this is the custom not to consume meat and wine for the entire week following Tishah B'Av. The Mishne Berura argues that even this Minhag requires Hatoras Nedarim³⁹.

If one started doing this custom, even once, with the intent to continue doing so indefinitely, he is bound to this custom by a Neder⁴⁰. If one did not have intent to necessarily continue doing so, until he does so three times, we do not assume that it is his permanent custom. After three times it is considered a Neder, unless he stipulates that he is only doing so temporarily and Bli Neder⁴¹. R' Moshe Shternbuch שליט"א points out that in the text of Hatoras Nedarim on Erev Rosh Hashana, it states in error: "or a custom that I have done three times". As we explained this Halacha applies even if the Minhag is only done once with the intention to continue⁴².

Non-Jews We find in many places that non-Jews are bound by the oaths they take. In the Torah we are told of Avimelech's oath to Avraham and Yitzchak, and of Eisav's to Yaakov⁴³. The Gemara states that non-Jews are obligated to bring the Korbanos that they vow to donate to Hashem. The Acharonim discuss what the basis of their obligation is, since the Issur of יחל – not to desecrate a vow, is not included in the Seven Noachide Laws⁴⁴. Some Acharonim say that it is included in the Issur of Avodah Zara, since one who makes a vow is considered to have brought an offering to an idol (see above and notes)⁴⁵. Others say it is included in the Issur of blasphemy, since one who desecrates an oath is considered to have desecrated Hashem's name⁴⁶. Others place this prohibition in the general laws of "Dinim" – the monetary laws that non-Jews are required to uphold⁴⁷. A non-Jew cannot nullify his vow⁴⁸.

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק תובב"א

³¹ ע' ריטב"א ורמב"ן על הרי"ף נדרים ט', וכ"כ בברכ"י יו"ד ר"ג אות א' שבמקום שע"כ יתנו אחרים מותר לידור. וע' באר משה ס' נ"ז.
³² שו"ת מנחת יצחק ח"ג ס' צ"ז, וע' ס' יוסף דעת עמ' רצ"א. ובקהילתנו אומרים "בעבור שיתן" ולא "שנודר", ואולי זה מועיל שאינו בתוקף של נדר.
³³ ע' רא"ש פ"ב נדרים ס"ד ובר"ן שם, וכ"פ הטושו"ע ס' רי"ד וע' ב"י. וה"ה אם היה סובר שהוא איסור גדול ונמצא קטן, ע' ש"ך סק"ה.
³⁴ כך פי' בציץ אליעזר ח"ד ס"ה וחס"ז ס"ג דברי המשנ"ב ס' נ"ח ס"א בבא"ה ד"ה ומצוה, דהזהירין לקרות כותיקין מותרים גם בלי מנין, ע"ש.
³⁵ אג"מ יו"ד ח"א ס' מ"ז, אבל אם חישוב דאסור מדינא והמקילין בזה טועין או מזלזלין בדיו אין עליו נדר ע"ש.
³⁶ טו"ע ס' רי"ד ס"א. וע"ש די"א שאין היתר בכלל למי שקיבל עליו איסור בדבר המותר, והרמ"א פסק כדעה ראשונה.
³⁷ פרי"ח או"ח ס' תצ"ו, ובד"ה הראשון כתב דמצוה שמורה הוה בכלל סוג זה ואין צריך התרה.
³⁸ שד"ח מע' חו"מ ס' אות ט', כה"ח ס' תנ"ג סק"ד.
³⁹ ע' שו"ת מהרש"ל ס' נ"ד דאין צריך התרה כיון דאינו חומרא כלל, אמנם במשנ"ב ס' תקנ"א סקל"ו כתב בשם הב"ח והמ"א דצריך התרה.
⁴⁰ הג"מ סוף הל' שבועות כ', "ואפי' בפעם אחת אם נהג צריך היתר", וכ"פ הטו"ע ס' רי"ד.
⁴¹ שו"ע שם ס"א, וע' תשובות והנהגות ח"ב ס' ר"ז שטעם ג' פעמים משום חזקה שימשיך. וע' לבוש שם, אם גם צריך לומר שאינו נוהג כן לעולם או סגי שיאמר ב"ן.
⁴² תשובות והנהגות ח"ב ס' ר"ז, וכתב שהוא נוהג להשמיט תיבות "ג' פעמים".
⁴³ בראשית כ"ד ב' אברהם משיבוע אליעזר עבדו, שם כ"א כ"ב אברהם ואבימלך, ושם כ"ה ל"ג עשוי ליעקב. וע' סוטה ל"ו, שפרעה שאל ליוסף להתיר נדרו ליעקב.
⁴⁴ דיר ס"ב ע"א, איש איש - לרבות את העובדי כוכבים שהן נודרים נדרים ונדבות כישראל, וע' תוס' ע"ז ה' ע"ב שהקשה מ"ט לא חשיב איסור מחוסר אבר בז' מצוות ב"ן, ותירץ דהוה קום ועשה, שאם הביא מחוסר אבר אמרין ל' קום והבא קרבן שלם. והקשה הגרעק"א בגליונו ובמל"מ הל' מלכים פ"י ה"ז, איך מחייבין אותו להביא קרבן אחר, הא אפי' אין ב"ן מצווה בבל יחל. וע' באב"מ ס"א סק"ב שתיירץ דהוה כחוב דאמרתו לגבוה כמסירתו להדיוט. וע' קה"ל"י ע"ז ס"ב שהקשה דכל דין אמירתו לגבוה וכו' הוה משום חיוב בבל יחל כדאיתא ברא"ש שם, וכ"כ החתן סופר ע' אמירה לגבוה והגר"ש קלוגר בשו"ת טוטו"ד ס' רס"ט, וע' מנחת אשר פ' תולדות.
⁴⁵ ס' דרי זריזין להגר"ש קלוגר, נדרים ח', ע"פ דברי המפרש שם דהנודר כאילו בנה במה לע"ז, וע' לעיל מש"כ דרש"י פ' שהיא עשיית במה בשעת איסור במות.
⁴⁶ מל"מ שם וכ"כ בפנים יפות כאן, דהוה אביזרייהו דברכת ה', וע' בקרן אורה שדחה דברי המל"מ בזה. וע' בס' מנחת אשר שם שהגין בעדו מדברי החינוך מצוה ל' שהנשבע מקיל ביראת ה', ע"ש. ועל"פ טעם זה הוה רק לשבועה אבל בנדר לכאורה אאל"כ, ועדיין צ"ע קושיית הגרעק"א.
⁴⁷ ס' חמדת ישיאל לבעל הכלי חמדה עמ' פ"ח, ע"ש. ועוד טעם פשוט כתב המשך חכמה פ' יתרו והאב"ן יו"ד ס' ש"ו, דכל דבר שהשכל מחייבו, גם ב"ן מצווה בה, וכע"ז כתב הרב יוסף גאון בהקדמתו לתלמוד בבלי (הנדפס בריש מס' ברכות), וע' רבינו בחיי פ' יורא, והסכמת הנצי"ב לס' אהבת חסד.
⁴⁸ תוס' דיר ס' א"ע ע"ב ד"ה הניחא, ע"ש.